

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17
INTERNET: <http://www.korpo.pol.pl/cbos>

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT. 24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: cbos@pol.pl

BS/51/51/98

WIELKOPOSTNE I WIELKANOCNE TRADYCJE POLAKÓW

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, KWIECIEŃ '98

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Okres przedświąteczny skłania do refleksji nad stosunkiem społeczeństwa do wielkopostnych i wielkanocnych praktyk religijnych i zwyczajów. Interesowało nas, jakie tradycje zachowały się w polskich rodzinach, do których praktyk i zwyczajów przywiązują one szczególną wagę, a także czym są dla Polaków Święta Wielkanocne¹.

WIELKANOC W POLSKICH RODZINACH

Czas wielkopostny i wielkanocny obchodzony jest przez większość polskich rodzin zgodnie z wielowiekową chrześcijańską tradycją oraz polskim obyczajem przekazywanym z pokolenia na pokolenie.

Czterdziestodniowy okres Wielkiego Postu otwiera środa popielcowa - tego dnia niemal wszystkie rodziny zachowują post (92%), większość uczestniczy w kościelnym obrzędzie posypania głowy popiołem (74%), który przypomina o konieczności nawrócenia się. W duchowym przygotowaniu do świąt pomagają nam cieszące się dużym zainteresowaniem rodzin wielkopostne rekolekcje (73%), w mniejszym stopniu - nabożeństwa drogi krzyżowej i gorzkich żalów (61%). Trud nawrócenia wieńczy spowiedź wielkanocna, do której przystępują przedstawiciele zdecydowanej większości rodzin (81%). Liturgia Niedzieli Palmowej i związane z nią uroczyste święcenie palemek (86%) wprowadza nas w wydarzenia Wielkiego Tygodnia. Ponad dwie trzecie rodzin (68%) uczestniczy w kościelnych obchodach Triduum Paschalnego w Wielki Czwartek, Piątek lub Sobotę. Niemal wszystkie polskie rodziny zachowują post w Wielki Piątek (95%), a wieczorem większość rozpoczyna

---

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (94) przeprowadzono w dniach 12-17 marca '98 na 1123-osobowej reprezentatywnej próbie losowej dorosłych Polaków.

wędrówki do Grobu Pańskiego (80%). Zgodnie z tradycją, w Wielką Sobotę powszechnie przestrzegamy zwyczaju święcenia pokarmów (95%) - w ustrojonym koszyczku niesiemy do kościoła m.in. własnoręcznie malowane pisanki (79%) i domowego wypieku tradycyjne ciasta (82%). Natomiast w Wielką Niedzielę o świcie trzy czwarte rodzin uczestniczy podczas rezurekcji w uroczystości Zmartwychwstania Pańskiego (74%). Świąteczne rodzinne śniadanie rozpoczyna zwyczaj dzielenia się święconym jajkiem na znak łączącej nas więzi (94%). Wzajemnym życzeniom towarzyszy pamięć o bliskich nieobecnych - świadczy o tym powszechny zwyczaj wysyłania kartek świątecznych z życzeniami (92%). W większości domów obchodzony jest również w „lany poniedziałek” tradycyjny, ludowy zwyczaj śmigusa-dyngusa (84%).

		CBOS
Proszę powiedzieć, które z wymienionych praktyk religijnych i zwyczajów wielkopostnych oraz wielkanocnych są zachowywane w Pana(i) rodzinie?		
Zachowanie postu w Wielki Piątek		95%
Poświęcenie pokarmu w Wielką Sobotę (tzw. święcone)		95%
Dzielenie się z najbliższymi święconym jajkiem		94%
Wysyłanie kartek z życzeniami świątecznymi		92%
Przestrzeganie postu w środę popielcową		92%
Poświęcenie palemki w Niedzielę Palmową		86%
Obchodzenie zwyczaju śmigusa-dyngusa w tzw. lany poniedziałek		84%
Domowy wypiek tradycyjnych, wielkanocnych ciast, np. mazurków		82%
Przystąpienie do spowiedzi wielkanocnej		81%
Nawiedzenie Grobu Pańskiego w Wielki Piątek lub Sobotę		80%
Malowanie pisanek		79%
Udział w rezurekcji (porannej mszy w Wielką Niedzielę)		74%
Posypanie głowy popiołem w środę popielcową		74%
Udział w rekolekcjach wielkopostnych		73%
Udział w kościelnych obchodach Triduum Paschalnego (w Wielki Czwartek, Piątek lub Sobotę)		68%
Udział w nabożeństwie drogi krzyżowej lub gorzkich żalów		61%

Przestrzeganie wielu wielkopostnych i wielkanocnych praktyk religijnych i zwyczajów wyraźnie związane jest z miejscem zamieszkania - im bardziej zurbanizowane środowisko, w którym żyjemy, tym mniejszy odsetek rodzin zachowuje takie tradycje, jak: post i posypanie głów popiołem w środę popielcową, udział w rekolekcjach i wielkopostnych nabożeństwach, przystąpienie do spowiedzi wielkanocnej, uczestnictwo w obchodach Triduum Paschalnego, nawiedzenie Grobu Pańskiego, udział w rezurekcji, a także wypiek wielkanocnych ciast czy śmigus-dyngus (zob. tabela aneksowa 1). Podobny wpływ ma pozycja społeczna i materialna ankietowanych - im wyższy poziom wykształcenia i dochody *per capita* w rodzinie, tym mniejsze zaangażowanie w większość wielkopostnych i wielkanocnych zwyczajów.

Przestrzeganie tradycji wiąże się również z orientacją polityczną badanych. Wielkanocne praktyki i zwyczaje najczęściej zachowują osoby o poglądach prawicowych, najrzadziej zaś ankietowani identyfikujący się z lewicą. Decydujący wpływ na zachowania w tej sferze ma jednak przede wszystkim religijność mierzona uczestnictwem w praktykach religijnych².

Mimo środowiskowych i światopoglądowych różnicowań postaw wobec tradycji wielkanocnych, uzyskany obraz polskich rodzin wydaje się zbyt „święteczny” i „deklaratywny”. Odbiega też od codziennych obserwacji. Można przypuszczać, że część rodzin niejako „deleguje” niektórych swoich członków (np. dziadków, kobiety czy dzieci) do uczestnictwa w wielkopostnych i wielkanocnych praktykach religijnych, a ankietowani nazywają to „zachowywaniem zwyczajów przez rodzinę”. Nowy, interesujący aspekt tej sprawy ukazuje pytanie o to, jaką wagę Polacy przywiązują do poszczególnych tradycji wielkanocnych.

---

² Od częstości udziału w praktykach religijnych zależy przestrzeganie większości tradycji, takich jak: wielkanocna spowiedź (VCramera=0,41), udział w rekolekcjach (0,39), posypanie głów popiołem (0,36), uczestnictwo w wielkopostnych nabożeństwach (0,34), nawiedzenie Grobu Pańskiego (0,33), udział w Triduum Paschalnym (0,32), zachowanie postu w środę popielcową (0,32) oraz w Wielki Piątek (0,29), uczestnictwo w rezurekcji (0,30). W mniejszym stopniu religijność ma wpływ na obyczaj święcenia palemki (0,22) i pokarmu (0,21), a także domowy wypiek tradycyjnych ciast (0,18). Niemal niezależne od niej są natomiast takie obyczaje, jak wysyłanie kartek z życzeniami (0,10), dzielenie się święconym jajkiem (0,08) oraz malowanie pisanek (0,06).

KTÓRE TRADYCJE WIELKANOCNE SĄ DLA NAS SZCZEGÓLNIIE WAŻNE?

Zapytaliśmy ankietowanych o zwyczaje i praktyki religijne, do których przykłada się w ich rodzinach szczególną wagę.

	CBOS
Do których z wymienionych zwyczajów, praktyk religijnych przywiązuje się w Pana(i) rodzinie szczególną wagę? Proszę wymienić nie więcej niż trzy najważniejsze zwyczaje lub praktyki.	
Poświęcenie pokarmu w Wielką Sobotę (tzw. święcone)	42%
Zachowanie postu w Wielki Piątek	37%
Dzielenie się z najbliższymi święconym jajkiem	31%
Przestrzeganie postu w środę popielcową	30%
Przystąpienie do spowiedzi wielkanocnej	30%
Udział w rezurekcji (porannej mszy w Wielką Niedzielę)	24%
Nawiedzenie Grobu Pańskiego w Wielki Piątek lub Sobotę	15%
Udział w rekolekcjach wielkopostnych	13%
Poświęcenie palemki w Niedzielę Palmową	11%
Udział w kościelnych obchodach Triduum Paschalnego (w Wielki Czwartek, Piątek lub Sobotę)	10%
Malowanie pisanek	10%
Wysyłanie kartek z życzeniami świątecznymi	8%
Posypanie głowy popiołem w środę popielcową	7%
Obchodzenie zwyczaju śmigusa-dyngusa w tzw. lany poniedziałek	7%
Udział w nabożeństwie drogi krzyżowej lub gorzkich żalów	6%
Domowy wypiek tradycyjnych, wielkanocnych ciast, np. mazurków	4%
Trudno powiedzieć	2%

Polskie rodziny zdecydowanie największe znaczenie przywiązują do święcenia pokarmów w Wielką Sobotę - rodzinne wędrowki ze „święconką” do kościoła to jeden z najbardziej powszechnych zwyczajów wielkanocnych. Powszechne, a zarazem ważne dla Polaków jest również zachowanie postu zarówno w Wielki Piątek, jak i w środę popielcową. O wadze przypisywanej duchowemu przygotowaniu się do świąt świadczy - poza postem - także wysoka ranga wielkanocnej spowiedzi. Ceniony i powszechnie przestrzegany jest też typowo polski zwyczaj dzielenia się z najbliższymi święconym jajkiem w czasie uroczystego śniadania świątecznego. Do ważnych zwyczajów wielkanocnych należy również uczestnictwo w rezurekcji, która jest punktem kulminacyjnym święta Zmartwychwstania Pańskiego.

Pozostałe wielkopostne i wielkanocne zwyczaje i praktyki religijne znacznie rzadziej postrzegane są jako szczególnie ważne, mimo że - jak wynika z deklaracji ankietowanych - większość polskich rodzin je zachowuje.

Tabela 1

Wielkopostne oraz wielkanocne zwyczaje i praktyki religijne	Odsetek respondentów wymieniających dany zwyczaj (praktykę) jako szczególnie ważny dla rodziny	Odsetek respondentów deklarujących, że ich rodziny zachowują dany zwyczaj (praktykę)
Poświęcenie pokarmu w Wielką Sobotę	42	95
Zachowanie postu w Wielki Piątek	37	95
Dzielenie się z najbliższymi święconym jajkiem	31	94
Przestrzeganie postu w środę popielcową	30	92
Przystąpienie do spowiedzi wielkanocnej	30	81
Udział w rezurekcji	24	74
Nawiedzenie Grobu Pańskiego	15	80
Udział w rekolekcjach wielkopostnych	13	73
Poświęcenie palemki w Niedzielę Palmową	11	86
Udział w kościelnych obchodach Triduum Paschalnego	10	68
Malowanie pisanek	10	79
Wysyłanie kartek z życzeniami świątecznymi	8	92
Posypanie głowy popiołem w środę popielcową	7	74
Obchodzenie zwyczaju śmigusa-dyngusa	7	84
Udział w drodze krzyżowej lub gorzkich żalach	6	61
Domowy wypiek tradycyjnych, wielkanocnych ciast	4	82

Ogólnie rzecz biorąc, przestrzeganie wielu wielkopostnych i wielkanocnych praktyk religijnych i zwyczajów nie wiąże się z przywiązywaniem do nich szczególnej wagi. Można więc przypuszczać, że dla znacznej części Polaków samo zachowanie tradycji jest ważniejsze, niż treści, jakie ona niesie. Dodatkowych informacji w tej sprawie dostarczają odpowiedzi na pytanie zamknięte, w którym badani mogli określić swój stosunek do Świąt Wielkanocnych.

CZYM SĄ DLA NAS ŚWIĘTA WIELKANOCNE?

Wielkanoc jest dla współczesnych Polaków przede wszystkim świętem rodzinnym oraz przejawem tradycji. Religijny wymiar tego najważniejszego chrześcijańskiego święta podkreśla mniej niż połowa społeczeństwa. Trzeba jednak zaznaczyć, że niewielu z nas traktuje Wielkanoc głównie jako okazję do wypoczynku i spotkań z przyjaciółmi, a zupełnie sporadycznie kojarzy się nam ona z mozolnymi, świątecznymi przygotowaniem, jedzeniem i piciem.

Tabela 2

w procentach

Czym dla Pana(i) są Świąta Wielkanocne? Czy są one przede wszystkim:	Wskazania respondentów według terminów badań		
	III '94	III '97	III '98
- świętem rodzinnym	63	61	69
- miłą tradycją	50	50	53
- przeżyciem religijnym	49	53	46
- wypoczynkiem, przerwą w pracy	12	15	12
- okazją do spotkań z przyjaciółmi	9	9	9
- kłopotem i wysiłkiem związanym ze świątecznymi przygotowaniem	9	5	3
- okazją do jedzenia i picia	3	2	2
- czymś innym	1	1	1

Badani mogli wybrać nie więcej niż dwie odpowiedzi.

W porównaniu z rokiem ubiegłym zwiększyła się (o 8 punktów) grupa badanych, którzy akcentują rodzinny charakter Świąt Wielkanocnych, natomiast zmniejszył się (o 7 punktów) odsetek osób, dla których są one przede wszystkim przeżyciem religijnym.

Zmiany te można traktować jako jeden z symptomów procesu zeświecczenia się polskiego społeczeństwa. Tezę tę formułujemy jednak z dużą dozą ostrożności, ponieważ z dłuższej perspektywy (marzec '94) omawiana tendencja nie jest tak wyraźna - problem wymaga więc dalszych badań.

Warto natomiast podkreślić, że od czterech lat systematycznie maleje odsetek Polaków, którym Wielkanoc kojarzy się przede wszystkim z kłopotem i wysiłkiem związanym ze świątecznymi przygotowaniem. Prawdopodobnie ta odzwierciedla polskie przemiany, wynika z poprawy warunków życiowych znacznej części społeczeństwa oraz z bogactwa oferty rynkowej. Oba te czynniki niewątpliwie zmniejszają ciężar przedświątecznych prac domowych.

W większości grup społecznych wyraźnie dominuje postrzeganie Wielkanocy przede wszystkim jako święta rodzinnego. Wyjątek stanowią dwie skrajne światopoglądowo kategorie badanych - osoby uczestniczące w praktykach religijnych kilka razy w tygodniu oraz ci, którzy w ogóle nie biorą w nich udziału.

Dla niepraktykujących Wielkanoc to przede wszystkim tradycja (69%), święto rodzinne (63%), w znacznie mniejszym stopniu - okazja do wypoczynku (20%) oraz spotkań z przyjaciółmi (15%). Tylko jedna dziesiąta badanych w ogóle nie uczestniczących w praktykach religijnych podkreśla religijny wymiar tego święta. Tak „świecki” model przeżywania świąt nie występuje w żadnej innej grupie społecznej. Stosunkowo najbardziej zbliżone podejście odnotowujemy, co zrozumiałe, wśród osób sporadycznie praktykujących, o lewicowej orientacji politycznej, także w środowiskach wielkomiejskich, wśród pracowników fizyczno-umysłowych oraz - co trzeba podkreślić - wśród ogółu młodzieży, w tym szczególnie wśród uczniów i studentów. Przedstawiciele tych grup doceniają przede wszystkim rodzinny i tradycyjny aspekt świąt, znacznie rzadziej niż inni przeżywają je w wymiarze religijnym i stosunkowo często akcentują ich walor wypoczynkowy.

Skrajnie odmiennie traktują święta osoby uczestniczące w praktykach religijnych kilka razy w tygodniu - dla zdecydowanej większości z nich Wielkanoc jest przede wszystkim przeżyciem religijnym (82%), a także świętem rodzinnym (62%), znacznie rzadziej - miłą tradycją (36%). W żadnej innej kategorii badanych nie odnotowujemy tak bardzo „religijnego” stosunku do świąt, a stosunkowo najbardziej zbliżone podejście mają te grupy, które wprawdzie akcentują rodzinny charakter świąt, ale jednocześnie bardziej doceniają ich wymiar religijny niż tradycyjny. Należą do nich badani, którzy raz w tygodniu systematycznie uczestniczą w praktykach religijnych oraz deklarują prawicowe poglądy polityczne. Spośród grup społeczno-zawodowych religijnym stosunkiem do świąt wyróżniają się rolnicy; podobnie zresztą przeżywają je mieszkańcy wsi, a także osoby najstarsze. W innych grupach o najniższym statusie społeczno-materialnym (niższe wykształcenie, bierni zawodowo: gospodynie domowe, renciści, emeryci oraz badani w wieku od 55 do 64 lat) odnotowujemy równowagę aspektu religijnego i tradycyjnego w przeżywaniu Wielkanocy. Pozostałe grupy społeczne, stanowiące większość społeczeństwa, cechuje zdecydowanie bardziej świecki stosunek do tego święta.

Z naszych badań wynika, że wielkopostne i wielkanocne tradycje są mocno zakorzenione w kulturze polskiego społeczeństwa, jednak zakorzenienie to bardziej dotyczy ich warstwy obyczajowej niż religijnej.

A N E K S

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. pilskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. włocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. białkopodlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Proszę powiedzieć, które z wymienionych praktyk religijnych i zwyczajów wielkopostnych oraz wielkanocnych są zachowywane w Pana(i) rodzinie? 1 - Przestrzeganie postu w środę popielcową; 2 - Posypanie głowy popiołem w środę popielcową; 3 - Udział w rekolekcjach wielkopostnych; 4 - Przystąpienie do spowiedzi wielkanocnej; 5 - Udział w nabożeństwie drogi krzyżowej lub gorzkich żalów; 6 - Poświęcenie palmki w Niedzielę Palmową; 7 - Udział w kościelnych obchodach Triduum Paschalnego (w Wielki Czwartek, Piątek lub Sobotę); 8 - Zachowanie postu w Wielki Piątek

	(%)							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Ogółem	92	74	73	81	61	86	68	95
Płeć								
Mężczyźni	90	66	68	78	57	84	64	94
Kobiety	93	80	78	84	64	89	71	96
Wiek								
do 24 lat	93	72	68	79	48	87	65	95
25-34	94	75	69	86	61	89	64	96
35-44	90	71	75	79	60	88	62	95
45-54	91	72	75	79	64	82	66	96
55-64	88	77	75	80	64	82	74	94
65 lat i więcej	92	77	78	83	65	88	78	96
Miejsce zamieszkania								
Wieś	98	85	91	94	80	93	84	98
Miasto do 20 tys.	92	75	73	85	59	86	65	96
od 21 do 100 tys.	89	73	70	81	54	79	59	94
101-500 tys.	89	67	60	72	46	84	55	93
501 tys. i więcej mieszk.	80	50	47	51	37	79	55	91
Region								
Północny	86	77	69	82	54	90	58	90
Zachodni	85	71	78	68	57	82	60	88
Środkowozachodni	85	86	76	87	65	84	76	98
Środkowy	89	57	69	70	62	88	62	96
Wschodni	96	78	90	88	88	92	73	97
Południowo-wschodni	98	81	84	91	77	90	83	99
Południowo-zachodni	91	73	66	81	52	79	60	94
Wykształcenie								
Podstawowe	92	79	87	88	72	90	79	94
Zasadnicze zawodowe	96	78	79	87	68	91	72	97
Średnie	89	73	61	74	50	83	57	94
Wyższe	85	48	54	67	39	70	54	96
Grupa społ.-zaw. pracujący								
Kadra kier., inteligencja	89	63	60	75	49	79	68	95
Prac. umysł. niż. szczebla	86	67	65	75	46	82	55	94
Pracownicy fiz.-umysł.	94	83	63	80	57	90	57	93
Robotnicy wykwalifikowani	96	78	76	89	71	87	65	97
Robotnicy niewykwalifik.	94	68	75	77	61	96	64	96
Rolnicy	98	80	96	98	83	97	86	98
Prywatni przedsiębiorcy	87	59	62	74	45	75	61	93
Bierni zawodowo								
Renciści	93	83	82	85	75	87	75	97
Emeryci	90	73	74	79	61	85	71	94
Uczniowie i studenci	90	67	65	66	33	81	65	94
Bezrobotni	93	73	78	88	65	89	67	95
Gospodynie domowe i inni	87	80	74	78	63	86	69	95
Pracujący poza rolnictwem								
Sfera budżetowa	92	75	74	86	52	84	64	96
Sektor państwowy	92	68	66	74	62	91	61	98
Sektor prywatny	87	68	65	77	56	82	63	93
Spółdzielczość	95	75	65	72	49	78	50	90
Dochody na jedną osobę								
Poniżej 200 zł	96	76	88	90	73	93	74	97
201 - 325	90	80	75	86	68	87	70	95
326 - 449	94	77	72	80	57	85	68	94
450 - 599	91	76	73	82	55	86	60	96
Powyżej 599 zł	87	56	56	66	43	73	60	96
Ocena własnych war. mater.								
Złe	91	75	77	83	62	86	66	94
Średnie	94	78	77	85	66	90	71	97
Dobre	88	65	64	72	50	79	65	94
Udział w prakt. religijnych								
Kilka razy w tygodniu	98	93	98	96	95	95	91	98
Raz w tygodniu	98	89	91	96	77	92	82	99
Kilka razy w miesiącu	96	77	72	83	54	93	67	99
Kilka razy w roku	85	51	40	59	29	78	44	93
W ogóle nie uczestniczy	58	21	31	29	25	58	24	69
Poglądy polityczne								
Lewica	85	60	60	68	46	79	48	89
Centrum	92	74	74	80	59	87	68	97
Prawica	94	78	86	86	68	87	79	98
Trudno powiedzieć	93	79	79	87	64	92	69	96

Tabela 1 (cd.). Proszę powiedzieć, które z wymienionych praktyk religijnych i zwyczajów wielkopostnych oraz wielkanocnych są zachowywane w Pana(i) rodzinie? 9 - Nawiedzenie Grobu Pańskiego w Wielki Piątek lub Sobotę; 10 - Malowanie pisanek; 11 - Domywy wypiek tradycyjnych, wielkanocnych ciast, np. mazurków; 12 - Poświęcenie pokarmu w Wielką Sobotę (tzw. święcone); 13 - Udział w rezurekcji (porannej mszy w Wielką Niedzielę); 14 - Dzielienie się z najbliższymi święconym jajkiem; 15 - Obchodzenie zwyczaju śmigus-dyngusa w tzw. lany poniedziałek; 16 - Wysyianie kartek z życzeniami świątecznymi

	9	10	11	12	13	14	15	16
Ogółem	80	79	82	95	74	94	84	92
Płeć								
Mężczyźni	76	75	79	95	75	93	86	91
Kobiety	84	82	84	96	74	95	83	93
Wiek								
do 24 lat	73	79	79	96	74	94	92	92
25-34	79	89	88	98	72	95	95	91
35-44	79	82	87	97	68	94	87	95
45-54	82	77	79	95	78	94	83	92
55-64	84	79	82	94	77	93	79	93
65 lat i więcej	86	66	74	92	79	93	69	89
Miejsce zamieszkania								
Wieś	90	80	90	97	89	95	91	93
Miasto do 20 tys.	78	84	85	93	77	95	88	93
od 21 do 100 tys.	77	73	78	93	71	93	80	90
101-500 tys.	74	80	75	95	65	93	78	93
501 tys. i więcej mieszk.	72	73	72	95	47	94	76	92
Region								
Północny	71	89	79	92	76	92	88	94
Zachodni	65	81	77	92	70	92	84	89
Środkowozachodni	88	79	82	96	79	93	80	95
Środkowy	78	72	78	98	68	98	87	90
Wschodni	85	83	85	95	84	98	86	92
Południowo-wschodni	92	67	90	98	79	95	83	95
Południowo-zachodni	77	80	80	93	69	88	83	90
Wykształcenie								
Podstawowe	85	73	82	95	84	94	83	90
Zasadnicze zawodowe	79	82	85	96	82	94	91	94
Średnie	79	82	82	96	66	93	83	93
Wyższe	73	78	71	94	53	97	73	92
Grupa społ.-zaw. pracujący								
Kadra kier., inteligencja	74	83	79	96	59	95	78	92
Prac. umysł. niż. szczebla	83	89	83	99	64	94	86	97
Pracownicy fiz.-umysł.	78	87	76	97	71	91	92	95
Robotnicy wykwalifikowani	84	82	90	100	82	98	90	88
Robotnicy niewykwalifik.	78	77	74	92	81	96	93	86
Rolnicy	94	81	98	99	92	98	90	95
Prywatni przedsiębiorcy	73	80	67	89	56	88	86	94
Bierni zawodowo								
Renciści	83	72	82	94	84	95	82	93
Emeryci	86	68	72	92	73	89	70	89
Uczniowie i studenci	68	81	80	99	59	98	92	93
Bezrobotni	74	78	94	96	80	95	91	93
Gospodynie domowe i inni	74	86	90	96	76	93	89	97
Pracujący poza rolnictwem								
Sfera budżetowa	80	87	85	98	64	94	80	96
Sektor państwowy	80	82	76	97	67	96	90	90
Sektor prywatny	78	81	79	95	74	93	90	91
Spółdzielczość	79	93	83	100	68	95	91	88
Dochody na jedną osobę								
Poniżej 200 zł	85	82	89	96	86	94	94	91
201 - 325	79	76	86	96	78	95	89	97
326 - 449	80	82	76	95	74	94	87	89
450 - 599	82	77	82	94	73	93	75	89
Powyżej 599 zł	77	73	74	94	55	93	72	94
Ocena własnych war. mater.								
Złe	79	79	80	96	77	93	85	89
Średnie	85	78	84	96	79	95	86	93
Dobre	75	80	80	95	63	93	82	94
Udział w prakt. religijnych								
Kilka razy w tygodniu	95	73	81	98	88	96	82	99
Raz w tygodniu	93	80	89	98	86	96	87	94
Kilka razy w miesiącu	80	81	84	96	74	95	85	94
Kilka razy w roku	66	78	76	96	62	92	82	89
W ogóle nie uczestniczy	32	71	54	77	26	87	76	82
Poglądy polityczne								
Lewica	70	74	76	90	59	88	80	92
Centrum	81	83	80	96	75	95	86	90
Prawica	87	80	86	98	79	97	85	95
Trudno powiedzieć	79	76	81	96	81	95	86	93

(%)

Tabela 1 (cd.). Proszę powiedzieć, które z wymienionych praktyk religijnych i zwyczajów wielkopostnych oraz wielkanocnych są zachowywane w Pana(i) rodzinie?

	(%)	
	Nic nie wybrał	Liczba osób
Ogółem	1	1123
Płeć		
Meżczyźni	1	532
Kobiety	1	591
Wiek		
do 24 lat	0	156
25-34	0	199
35-44	0	232
45-54	3	206
55-64	3	141
65 lat i więcej	1	188
Miejsce zamieszkania		
Wieś	0	422
Miasto do 20 tys.	2	134
od 21 do 100 tys.	1	206
101-500 tys.	1	227
501 tys.i więcej mieszk.	1	132
Region		
Północny	1	106
Zachodni	5	123
Środkowozachodni	0	173
Środkowy	0	223
Wschodni	0	134
Południowo-wschodni	1	179
Południowo-zachodni	1	188
Wykształcenie		
Podstawowe	2	358
Zasadnicze zawodowe	0	301
Średnie	1	353
Wyższe	1	111
Grupa społ.-zaw. pracujący		
Kadra kier., inteligencja	2	82
Prac.umysł.niż.szczebła	0	103
Pracownicy fiz.-umysł.	0	69
Robotnicy wykwalifikowani	0	96
Robotnicy niewykwalifik.	1	70
Rolnicy	0	75
Prywatni przedsiębiorcy	0	46
Bierni zawodowo		
Renciści	1	156
Emeryci	2	197
Uczniowie i studenci	0	70
Bezrobotni	1	99
Gospodynie domowe i inni	0	60
Pracujący poza rolnictwem		
Sfera budżetowa	1	127
Sektor państwowy	2	118
Sektor prywatny	0	249
Spółdzielczość	0	20
Dochody na jedną osobę		
Poniżej 200 zł	1	217
201 - 325	1	203
326 - 449	1	185
450 - 599	2	128
Powyżej 599 zł	0	198
Ocena własnych war. mater.		
Złe	2	335
Średnie	0	506
Dobre	1	281
Udział w prakt. religijnych		
Kilka razy w tygodniu	1	62
Raz w tygodniu	0	584
Kilka razy w miesiącu	1	159
Kilka razy w roku	0	217
W ogóle nie uczestniczy	6	100
Poglądy polityczne		
Lewica	2	219
Centrum	0	274
Prawica	0	387
Trudno powiedzieć	1	242

Tabela 2. Do których z wymienionych zwyczajów, praktyk religijnych przywiązuje się w Pana(i) rodzinie szczególną wagę? Proszę wymienić nie więcej niż trzy najważniejsze zwyczaje lub praktyki. 1 - Przestrzeganie postu w środę popielcową; 2 - Posypanie głowy popiołem w środę popielcową; 3 - Udział w rekolekcjach wielkopostnych; 4 - Przystąpienie do spowiedzi wielkanocnej; 5 - Udział w nabożeństwie drogi krzyżowej lub gorzkich żalów; 6 - Poświęcenie palmki w Niedzielę Palmową; 7 - Udział w kościelnych obchodach Triduum Paschalnego (w Wielki Czwartek, Piątek lub Sobotę); 8 - Zachowanie postu w Wielki Piątek; 9 - Nawiedzenie Grobu Pańskiego w Wielki Piątek lub Sobotę

(%)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Ogółem	30	7	13	30	6	11	10	37	15
Płeć									
Mężczyźni	28	4	14	28	5	12	10	37	15
Kobiety	31	10	12	32	7	10	10	38	15
Wiek									
do 24 lat	34	8	7	25	3	19	11	25	14
25-34	30	7	16	30	8	8	8	37	14
35-44	25	6	15	29	11	11	11	33	17
45-54	33	7	16	28	10	10	10	39	13
55-64	39	7	16	30	11	11	16	47	18
65 lat i więcej	27	8	15	35	9	8	10	43	16
Miejsce zamieszkania									
Wieś	29	6	17	36	9	7	9	35	19
Miasto do 20 tys.	31	6	10	35	9	12	5	40	13
od 21 do 100 tys.	31	11	14	27	5	7	13	37	14
101-500 tys.	28	8	11	27	4	15	9	32	14
501 tys. i więcej mieszk.	32	6	4	14	1	21	12	50	9
Region									
Północny	26	11	12	25	9	15	5	35	10
Zachodni	30	8	13	22	4	21	7	52	15
Środkowozachodni	32	12	10	28	9	15	6	52	15
Środkowy	29	4	9	23	3	11	10	37	8
Wschodni	33	8	21	28	5	13	5	25	8
Południowo-wschodni	25	3	18	39	9	5	15	41	30
Południowo-zachodni	33	8	11	33	5	12	16	34	18
Wykształcenie									
Podstawowe	27	6	16	33	8	10	7	35	15
Zasadnicze zawodowe	27	9	13	32	7	12	9	35	19
Średnie	34	8	10	28	5	13	12	35	13
Wyższe	32	3	12	20	3	4	12	55	14
Grupa społ.-zaw. pracujący									
Kadra kier., inteligencja	35	5	13	19	3	6	11	55	12
Prac. umysł. niż. szczebla	30	5	19	29	9	9	10	37	16
Pracownicy fiz. - umysł.	34	19	6	17	3	15	8	33	16
Robotnicy wykwalifikowani	34	3	17	29	7	9	7	33	18
Robotnicy niewykwalifik.	39	4	10	21	12	22	3	33	11
Rolnicy	25	2	33	43	8	5	5	35	26
Prywatni przedsiębiorcy	20	6	10	39	3	8	17	44	25
Bierni zawodowo									
Renciści	28	8	14	33	10	9	8	37	12
Emeryci	24	7	10	37	6	9	13	43	17
Uczniowie i studenci	34	9	7	22	2	17	8	28	11
Bezrobotni	36	9	9	31	5	13	14	25	14
Gospodynie domowe i inni	23	10	4	23	9	14	8	38	19
Pracujący poza rolnictwem									
Sfera budżetowa	29	6	18	32	4	10	11	38	11
Sektor państwowy	34	8	15	22	5	11	8	38	16
Sektor prywatny	32	6	13	26	5	14	8	38	18
Spółdzielczość	34	10	9	28	6	6	11	33	9
Dochody na jedną osobę									
Poniżej 200 zł	33	8	13	34	8	13	9	34	12
201 - 325	24	7	15	27	4	7	10	39	19
326 - 449	30	10	13	29	8	11	12	35	12
450 - 599	36	8	8	34	6	8	9	37	11
Powyżej 599 zł	32	6	12	25	2	8	12	46	13
Ocena własnych war. mater.									
Złe	28	9	11	28	5	12	8	37	18
Średnie	30	6	16	34	9	9	9	36	14
Dobre	31	7	10	25	3	12	13	40	15
Udział w prakt. religijnych									
Kilka razy w tygodniu	26	10	24	43	12	4	24	34	34
Raz w tygodniu	30	9	16	38	8	8	13	40	18
Kilka razy w miesiącu	35	10	15	27	7	14	7	38	13
Kilka razy w roku	31	2	5	14	2	17	4	33	9
W ogóle nie uczestniczy	18	1	3	8	1	16	2	26	3
Poglądy polityczne									
Lewica	29	8	7	25	5	8	6	37	10
Centrum	30	8	15	29	6	12	8	33	16
Prawica	31	7	16	32	6	10	16	43	19
Trudno powiedzieć	28	7	11	32	9	13	5	32	13

Tabela 2 (cd.). Do których z wymienionych zwyczajów, praktyk religijnych przywiązuje się w Pana(i) rodzinie szczególną wagę? Proszę wymienić nie więcej niż trzy najważniejsze zwyczaje lub praktyki. 10 - Malowanie pisanek; 11 - Domowy wypiek tradycyjnych wielkanocnych ciast, np. mazurków; 12 - Poświęcenie pokarmu w Wielką Sobotę (tzw. święcone); 13 - Udział w rezurekcji (porannej mszy w Wielką Niedzielę); 14 - Dzielenie się z najbliższymi święconym jajkiem; 15 - Obchodzenie zwyczaju śmigusa-dyngusa w tzw. lany poniedziałek; 16 - Wysyłanie kartek z życzeniami świątecznymi; 17 - Trudno powiedzieć

	(%)								
	10	11	12	13	14	15	16	17	Liczba osób
Ogółem	10	4	42	24	31	7	8	2	1113
Płeć									
Mężczyźni	10	3	40	20	34	10	11	2	526
Kobiety	10	5	43	27	29	4	6	1	588
Wiek									
do 24 lat	8	5	53	22	33	9	9	0	156
25-34	14	14	47	22	32	7	9	0	198
35-44	14	14	41	21	35	7	7	2	231
45-54	8	6	39	30	28	9	12	2	203
55-64	10	5	34	23	26	7	8	2	139
65 lat i więcej	4	3	37	25	31	2	5	1	186
Miejsce zamieszkania									
Wieś	6	4	37	33	21	6	5	2	420
Miasto do 20 tys.	15	3	42	18	36	7	11	1	132
od 21 do 100 tys.	10	4	39	22	39	7	9	1	203
101-500 tys.	15	4	50	13	35	7	14	1	225
501 tys. i więcej mieszk.	8	3	50	19	41	11	8	1	131
Region									
Północny	19	5	32	19	44	11	12	2	106
Zachodni	12	5	47	18	42	6	12	2	116
Środkowozachodni	10	7	37	22	18	8	9	0	171
Środkowy	6	2	53	29	39	10	3	3	220
Wschodni	10	2	48	28	35	2	3	2	133
Południowo-wschodni	8	3	36	31	22	3	7	2	179
Południowo-zachodni	11	5	38	17	27	8	16	1	187
Wykształcenie									
Podstawowe	8	3	39	29	29	6	5	3	353
Zasadnicze zawodowe	11	6	37	23	28	10	11	1	300
Średnie	13	3	48	22	32	6	8	1	350
Wyższe	7	3	45	17	45	6	12	1	110
Grupa społ.-zaw. pracujący									
Kadra kier., inteligencja	12	3	45	23	39	4	12	0	80
Prac. umysł. niż. szczebla	11	3	53	20	38	8	11	0	102
Pracownicy fiz. - umysł.	12	0	50	29	29	12	7	1	68
Robotnicy wykwalifikowani	13	7	42	26	29	7	8	1	96
Robotnicy niewykwalifik.	14	5	44	23	28	11	8	1	70
Rolnicy	7	4	32	27	27	3	1	0	75
Prywatni przedsiębiorcy	8	2	27	12	39	13	16	3	46
Bierni zawodowo									
Renciści	8	5	34	22	27	7	8	4	156
Emeryci	6	3	38	26	29	4	9	1	193
Uczniowie i studenci	17	7	51	23	37	5	10	0	70
Bezrobotni	10	2	47	21	28	8	7	4	97
Gospodynie domowe i inni	7	7	44	31	36	9	9	0	60
Pracujący poza rolnictwem									
Sfera budżetowa	14	2	47	27	32	7	9	0	126
Sektor państwowy	14	4	41	20	37	8	9	3	118
Sektor prywatny	9	4	44	20	31	9	11	1	247
Spółdzielczość	23	5	44	23	27	0	11	2	20
Dochody na jedną osobę									
Poniżej 200 zł	9	3	42	28	29	6	3	3	215
201 - 325	11	4	43	23	31	9	11	2	200
326 - 449	14	5	38	26	29	9	8	1	182
450 - 599	10	1	46	22	30	3	14	2	128
Powyżej 599 zł	11	5	43	17	42	6	10	1	198
Ocena własnych war. mater.									
Złe	9	3	42	25	31	7	8	4	333
Średnie	10	5	43	24	28	6	8	1	502
Dobre	11	4	41	22	37	9	11	1	278
Udział w prakt. religijnych									
Kilka razy w tygodniu	5	2	19	31	18	2	5	1	62
Raz w tygodniu	6	3	38	31	24	4	4	1	582
Kilka razy w miesiącu	12	5	43	21	33	7	8	0	158
Kilka razy w roku	17	6	56	12	38	11	15	3	215
W ogóle nie uczestniczy	17	8	46	6	64	19	23	7	96
Poglądy polityczne									
Lewica	12	8	49	18	38	13	11	1	215
Centrum	13	3	48	19	36	7	7	1	275
Prawica	8	4	37	27	26	4	8	1	385
Trudno powiedzieć	8	4	38	31	28	7	7	4	239

Tabela 3. Czym dla Pana(i) są Święta Wielkanocne? Czy są one przede wszystkim: 1 - kłopotem i wysiłkiem związanym ze świątecznymi przygotowaniem; 2 - wypoczynkiem, przerwą w pracy; 3 - miłą tradycją; 4 - przeżyciem religijnym; 5 - okazją do spotkań z przyjaciółmi; 6 - świętem rodzinnym; 7 - okazją do jedzenia i picia; 8 - czymś innym

(%)

	1	2	3	4	5	6	7	8	Liczba osób
Ogółem	3	12	53	46	9	69	2	1	1122
Płeć									
Mężczyźni	2	15	54	43	12	65	3	1	532
Kobiety	3	9	53	49	7	73	1	0	590
Wiek									
do 24 lat	0	23	57	35	9	67	1	0	156
25-34	4	12	61	44	7	66	1	1	199
35-44	5	16	47	44	11	73	2	0	232
45-54	5	10	55	46	10	70	3	0	205
55-64	5	10	55	47	7	63	3	2	141
65 lat i więcej	2	1	47	57	10	71	2	1	188
Miejsce zamieszkania									
Wieś	1	9	47	59	9	67	1	0	422
Miasto do 20 tys.	3	15	61	41	8	66	2	1	134
od 21 do 100 tys.	4	10	55	44	10	72	1	1	206
101-500 tys.	4	15	57	37	10	69	2	0	227
501 tys. i więcej mieszk.	4	15	58	30	10	74	3	2	131
Region									
Północny	8	18	57	33	11	69	2	0	106
Zachodni	2	9	54	27	11	70	6	2	120
Środkowozachodni	2	9	57	50	7	71	0	0	172
Środkowy	4	10	53	43	12	67	2	1	223
Wschodni	3	7	48	52	4	72	1	1	134
Południowo-wschodni	2	9	49	63	6	70	0	0	179
Południowo-zachodni	1	12	56	47	12	65	1	1	188
Wykształcenie									
Podstawowe	2	11	51	51	8	65	2	1	358
Zasadnicze zawodowe	2	14	51	48	13	66	2	0	301
Średnie	3	11	56	40	8	73	1	1	352
Wyższe	6	12	56	44	4	74	0	0	111
Grupa społ.-zaw. pracujący									
Kadra kier., inteligencja	9	14	57	45	3	70	0	0	81
Prac. umysł. niż. szczebla	4	18	53	39	9	70	1	2	103
Pracownicy fiz. - umysł.	1	14	60	31	6	69	1	0	69
Robotnicy wykwalifikowani	0	17	60	41	13	64	1	0	96
Robotnicy niewykwalifik.	0	24	60	40	12	64	0	0	70
Rolnicy	2	9	35	60	7	74	2	0	75
Prywatni przedsiębiorcy	0	14	47	49	12	72	0	2	46
Bierni zawodowo									
Renciści	2	5	53	55	9	65	0	1	156
Emeryci	2	3	50	54	11	68	3	2	197
Uczniowie i studenci	0	29	52	33	8	71	0	0	70
Bezrobotni	4	6	59	40	12	70	6	0	99
Gospodynie domowe i inni	2	11	48	50	7	78	2	0	60
Pracujący poza rolnictwem									
Sfera budżetowa	6	15	49	49	8	68	2	2	127
Sektor państwowy	4	11	64	35	13	68	2	0	118
Sektor prywatny	2	19	56	41	8	67	2	0	248
Spółdzielczość	9	25	47	31	8	81	0	0	20
Dochody na jedną osobę									
Poniżej 200 zł	2	13	50	47	8	71	3	1	216
201 - 325	3	12	56	50	8	64	2	2	203
326 - 449	2	14	57	41	14	66	1	0	185
450 - 599	3	10	52	47	10	70	1	2	128
Powyżej 599 zł	5	10	57	41	7	75	1	0	198
Ocena własnych war. mater.									
Złe	3	11	51	46	9	69	4	1	335
Średnie	3	13	54	46	11	66	1	0	506
Dobre	2	12	54	47	6	75	0	1	280
Udział w prakt. religijnych									
Kilka razy w tygodniu	1	4	36	82	5	62	0	1	62
Raz w tygodniu	2	10	44	61	8	70	2	0	584
Kilka razy w miesiącu	2	8	64	42	6	73	0	0	158
Kilka razy w roku	6	18	67	18	13	67	1	2	217
W ogóle nie uczestniczy	4	20	69	10	15	63	6	3	100
Poglądy polityczne									
Lewica	4	17	59	28	9	70	5	2	219
Centrum	3	15	59	42	12	66	1	0	274
Prawica	1	8	47	59	8	71	1	0	387
Trudno powiedzieć	3	9	52	47	7	68	1	1	241